

91779

NEW ZEALAND QUALIFICATIONS AUTHORITY
MANA TOHU MĀTAURANGA O AOTEAROA

QUALIFY FOR THE FUTURE WORLD
KIA NOHO TAKATŪ KI TŌ ĀMUA AO!

2

SUPERVISOR'S USE ONLY

Tohua mai i te pouaka nei
ki te KORE koe e tuhi ana i
tēnei pukapuka

Kaupae 2 Te Reo Rangatira 2021

91779 Te pānui i ngā tuhinga tawhito

Whiwhinga: Toru

Paetae	Kaiaka	Kairangi
Ka arohaehae i ngā tikanga me ngā peha o te reo o roto i ngā tuhinga tawhito. Ka whakaō atu ki tā te kaikōrero e whakapuaki ana.	Ka whakamārama i ngā tikanga me ngā peha o te reo o roto i ngā tuhinga tawhito. Ka taunaki i ngā whakamārama.	Ka aromātai i te kounga o te whakamahi i ngā tikanga me ngā peha o te reo o roto i ngā tuhinga tawhito. Ka nanakia te taunaki i ngā whakamārama.

Tirohia mēnā e rite ana te Tau Ākonga ā-Motu (NSN) kei runga i tō pukapuka whakauru ki te tau o runga ake i tēnei whārangi.

Whakautua mai ngā pātai KATOA ki ngā wāhi wātea kua whakaritea.

Mēnā ka hiahia whārangi atu anō hei tuhituhi i ō whakautu, whakamahia ngā whārangi wātea kei muri o tēnei pukapuka.

Tirohia mēnā e tika ana te raupapatanga o ngā whārangi 2–8, kei roto i tēnei puka, ka mutu, kāore tētahi o aua whārangi i te takoto kau.

Kaua e tuhi i te wāhi o te kauruku-whakahāngai (☒/☒). Ka tapahia pea tēnei wāhi i te wā ka mākahia tēnei pukapuka.

HOATU TE PUKAPUKA NEI KI TE KAIWHAKAHAERE Ā TE MUTUNGA O TE WHAKAMĀTAUTAU.

NGĀ TIKANGA

He mahi pānui te mahi.

Kotahi te tuhinga tawhito hei pānuitanga mā te ākonga, ā, **e toru ngā pātai** hei whakautu māna.

Ko tā te ākonga he āta taunaki i āna anō whakautu.

Me koi, me nanakia, me hāngai anō hoki ngā whakautu a te ākonga ki ngā pātai.

Me reo Māori anahe te reo e kawea ana i te whakaaro.

E tika ana kia wātea mai te whārangi nei, ā, ka haere tonu te whakamātautau i te whārangi e whai ake ana.

TŪMAHI

Āta pānuhia te tuhinga tawhito nei a *Te kupu whakahe a Timi Kara me te riro ki te kawanatanga te hoko o nga whenua Māori*.

Kia mataara! He rerekē ngā tikanga reo me ngā momo reo peha o ngā tuhinga tawhito, otirā ko ngā āhuatanga ērā o taua wā rā.

Te kupu whakahe a Timi Kara me te riro ki te kawanatanga te hoko o nga whenua Maori

E whakahe ana au ki te take e hapainga nei e oku hoa, ma te Karauna anake te mana hoko i nga Whenua Maori. Ki taku whakaaro kaore i te tika taua huarahi, kaore he era e puta mai ana i roto; a ki taku mohio hoki kei te he ano i runga i te Ture.

Ehara i te mea i mana ai te Karauna ki Niu Tireni, he whenua kite nana, he whenua raupatu ranei. Kaore. Engari i whanau mai i te Tiriti o Waitangi tona mana ki tenei Motu. I runga hoki i taua Tiriti i puritia e Te Kuini te hoko whenua Maori ki a ia anake. Kaore i puare te hoko ki katoa, ara, nga wahi ano e hiahia ana nga Maori ki te tuku ki te hoko. Na, i mau tonu taua mana kia Te Kuini mai ano i te tau i tuhia ai te Tiriti o Waitangi tae noa ki te whakaaetanga a Te Kuini i “Te Ture Whenua Maori 1862”. Na, titiro! nuku atu i te rua-tekau tau e mau ana taua mana ki te Karauna, a, waihoki kua roa tatou e matakita ana i nga hua o aua tu hoko a te Kawanatanga, me te kite i nga he.

I ahua mea tonu te Iwi Pakeha, he whai tikanga ano to ratou ki nga whenua Maori, me nga Maori hoki kihai tino whakapono ki nga huhua Kawanatanga e mahi nei i nga tikanga o te Motu, ara, ki ta ratou whakahaere mo nga whenua Maori. I tipu mai i konei nga raruraru. Heoi, i roto i nga tau i mau na te mana hoko ki te Karauna anake, he nui rawa nga mate i pa ki te Iwi Maori. Ka maharahara ake ano te ngakau ki nga kupu i kiia e Kawana Hopihana ki nga Maori i te wa i tuhia ai te Tiriti o Waitangi. “Ka huia nga Iwi e rua, kia kotahi tonu he Karauna mo raua.” Kaore enei kupu i rite ki nga Kai-whakahaere o te Motu. Ko te kotahitanga i kitea e te Iwi Maori, ko a ratou miriona eka ka riro atu i te ringaringa o te Kawanatanga; he hoko ano he paarena mo te eka, he hoko ano, te mohiotia: Ahakoa ko te Karauna te ingoa i roto i aua hoko, ko te tuturutanga ano o aua whenua e riro atu ra, mo era ano tamariki kai-ngakau a Te Kuini, mo te Pakeha.

Ko etahi o aua hoko a te Kawanatanga kihai i arikarika, no kona hoki i tu ai etahi tangata nunui i roto i te Paremata ki te whakahe.

Mātāpuna: (1892, 25 Hune) *Aotearoa: He nupepa ma nga Tangata Maori*, (1, 2), p. 11
<https://paperspast.natlib.govt.nz/newspapers/AONUPEP18920625.2.9>

**He whārangi tāpiri tēnei hei whakaoti i ō whakautu mēnā e hiahiatia ana.
Āta tuhia te tau o te pātai.**

TAU PĀTAI

91779